

شناسایی عوامل ایستایی- پویایی نظام آموزش عالی در ایران

نیکا سلامی^۱

هادی رزقی شیرسوار*^۲

محمود حقانی^۳

چکیده :

با وجود اهمیت نظام آموزش عالی، همچنان ابعاد و مؤلفه‌های مختلف ایستایی و پویایی آن به خوبی روشن نیست. لذا هدف اصلی این مقاله شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های پویایی و ایستایی نظام آموزش عالی و مشخص کردن مؤلفه‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر در دانشگاه‌های آزاد و دولتی است. برای انجام این پژوهش علاوه بر مطالعه اسنادی، از تکنیک تحلیل مضمون با نرم‌افزار MAXQDA12 ، برای شناسایی عوامل و مؤلفه‌ها استفاده شده است. در ضمن مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با خبرگان دانشگاه در سال 1397 به صورت کدهای باز و محوری و گرینشی انجام شده و برای تعیین مؤلفه‌ها اثربخشی و اثربذیر از معادلات ساختاری تفسیری(ISM) استفاده شده است. با توجه به مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته، 401 کد محوری برای پویایی و ایستایی استخراج گردید، که درنهایت 13 مؤلفه اصلی برای آموزش عالی مشخص شد. پس ازآن با توجه به پرسشنامه ماتریسی معادلات ساختاری تفسیری، مؤلفه‌های استاد، رویکرد آموزشی، عوامل اقتصادی، عوامل فرهنگی - اجتماعی، محتواهای برنامه‌ریزی درسی - آموزشی و عوامل سیاسی از عوامل اثربذیر و دانشجو، اهداف سازمانی، استانداردها، ساختار، هبری - مدیریت، کارکنان و نوع سازمان از عوامل اثربذیر شناسایی شدند. همچنین مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌های بیان شده در این پژوهش

۱.دانشجوی مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، پست الکترونیک:nikasalami@yahoo.com

۲.استادیار گروه مدیریت، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران غرب، مسئول مکاتبه، پست الکترونیک:Rezgihih@yahoo.com

۳.استادیار گروه آموزش عالی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، پست الکترونیک:drhaghani@yahoo.com

بيانگر عوامل کاربردی در نظام آموزش عالی پویا و مؤلفه‌های ایستایی نشان‌دهنده وضع موجود در جامعه دانشگاهی است. از نظر خبرگان مؤلفه رویکردهای آموزشی از تأثیرگذارترین عوامل در پویایی نظام دانشگاهی بیان شده است. واژگان کلیدی: آموزش عالی، پویایی آموزش عالی، ایستایی آموزش عالی، تکنیک معادلات ساختاری تفسیری

MAXQDA12, (ISM)

1- مقدمه:

تحولات فناوری، انقلاب الکترونیک، و انفجار اطلاعات چهره جدیدی به جهان معاصر داده و به تناسب آن، ضرورت چشم‌اندازی نوین به تعلیم و تربیت در تحلیل و تبیین این تحولات تأکید گردیده و باعث شده است راهکارهای جاری نظام تعلیم و تربیت با مشکل مواجه شود. درواقع، در عصر انقلاب اطلاعاتی، اطلاعات دریافتی، تاریخ مصرف معینی دارند و عمر مفید یافته‌های علمی بهشت کاهش یافته، به‌طوری‌که هر پنج سال یکبار، دانش‌بهر دو برابر می‌شود (ایسیدوری¹، 2015). با توجه به گزارش‌های سایت کیواس² آموزش عالی ایران در سال 2019 تنها 3 دانشگاه شریف؛ دانشگاه تهران و دانشگاه شهید بهشتی در رتبه زیر 1000 این رتبه‌بندی قرار دارند، که این خود حکایت از ضرورت ایجاد تغییر در نظام آموزش عالی در ایران دارد (وب‌سایت کیواس، 2019).

همان‌گونه که تورنس³ (1979) گفته است: «روش‌های جاری آموزش و پرورش از موانع پیشرفت است». برای خروج از این مشکلات و سازگاری با وضع موجود، ازانجاکه تعلیم و تربیت کنونی آشکارا متأثر از دیدگاه پوزیتویستی است، نهادهای آموزشی هر جامعه باید رویکرد خود را از ایستا به پویا تغییر دهد. جاردین⁴ (1992) معتقد است شناخت قوانین حاکم بر طبیعت و در نهایت تسلط یافتن بر آن است و هدف گفتمان علمی- تکنیکی پوزیتویستی دستیابی به کنترل و قطعیت است. دستاوردهای چنین مطالعاتی موجب می‌شوند به این باور غلط برسیم

1. Isidori

2. QS World university rankings.

3. Torrance

4. Jardine

که هر مسئله‌ای را می‌توان از طریق به کار گرفتن تکنیک‌های مناسب، کنترل و درنهایت حل نمود. گالاگر^۱ (1992) معتقد است با این روش و تحويل همه‌چیز به یک مسئله قابل حل و با تکذیب برخی پیچیدگی‌های پایدار در جهان، خود فهمی انسان مدرن در خطر است و باعث می‌شود انسان خود را فاعل خودمنحثtar مستقلی تلقی کند، که جهان عینی را نظم می‌بخشد و این همان چیزی است که مانع خود فهمی در انسان می‌شود. ازنظر جاردنین تعلیم و تربیت رایج که تأکید بر کنترل و تسلط می‌کند حتی المقدور فهم را متنفسی می‌گرداند. میسگلد و نیکلسون^۲ (1992) نیز چنین تعلیم و تربیتی را ضد تربیت می‌دانند. لذا همه مفاهیم این‌چنین در پی تبدیل آموزش ایستا به آموزش پویا در جهت ایجاد نظام اثربخش آموزشی می‌باشند. با توجه به توضیحات ارائه شده در مقدمه و با توجه به مطالب گفته شده، آموزش عالی رکن اساسی در نظام آموزشی و خلق نیروی کار خلاق است. درنتیجه پرداختن به عوامل ایستایی و پویایی آن جزء لاینفک کیفیت‌بخشی به نظام آموزش عالی است.

کایرلی و گرینگ (2019) در پژوهشی تحت عنوان "مقدمه‌ای بر آینده آموزش عالی" اشاره می‌نمایند، وظیفه اصلی آموزش عالی در هزاره سوم، آماده‌سازی نسل جوان برای آینده پیش رو است. آینده‌ای مبهم با خطرات و چالش‌های گوناگون چالش‌هایی همانند محیط‌زیست، بیماری، فقر، مذهب، فشارهای روانی و غیره. لذا آموزش عالی پویا در جهت آماده‌سازی هر چه بیشتر دانشجویان برای چنین آینده‌ای محتوم ولی مبهم گام برمی‌دارد (کایرلی و گرینگ، 2019).

از این‌رو در این مقاله بر آن شدیدم تا به این سؤال پاسخ دهیم که عوامل مؤثر و تأثیرگذار بر پویایی و ایستایی نظام آموزش عالی کدامند؟ و سطح‌بندی عوامل پویایی و ایستایی آموزش عالی چگونه است؟

2- بیان مسئله:

کان کوسکایا^۳ (2016) آموزش عالی پویا را آموزش عالی پویا را آموزشی می‌داند که درنهایت بتواند موجبات برقراری ارتباط منطقی میان انسان و محیط‌زیست را فراهم آورد و درنهایت امکان توسعه پایدار را شکل دهد. ازنظر

1.Gallagher

2.Misgeld. D & Nicholson G.

3.Kankovskaya, Alina R.

92/ فصلنامه علمی پژوهشی آموزش عالی ایران* سال دهم* شماره دوم* تابستان 1397

وی هرچقدر آموزش عالی بتواند به سمت وسیع توسعه پایدار حرکت کند، آن سیستم آموزشی پویا و هرچقدر از این مهم فاصله بگیرد و دور شود، آموزش ایستا خواهد بود(کان کوسکایا، 2016).

به بیان روشن‌تر، نظام آموزشی هر کشوری برای تحقق شایسته اهداف خود باید بتواند فرآگیران را به دانش و مهارت‌هایی مجهر سازند که بتوانند تحولات و مسائل آینده را شناسایی کنند و برای آن آماده گردند؛ چراکه اولین و مهم‌ترین نظام آموزشی، آماده‌سازی فرآگیران برای نیازها، چالش‌ها و تقاضاهای آینده است(برنان و همکاران، ۱۳۹۷). نظام آموزشی فعلی کشور، یک نظام مرکزی و برنامه درسی آن منحصر به کتاب درسی است که در کل کشور استفاده می‌شود(مشايخی، ۱۳۷۶). در وضعیت کنونی جهان که تغییرات در همه زمینه‌ها به سرعت انجام می‌شود، آینده‌نگری و سازماندهی فعالیت‌های علمی برای پیش‌بینی آینده ضرورتی انکارناپذیر است. در این راستا می‌توان ادعا نمود که اگر نظام آموزشی هر کشوری مبتنی بر آینده‌پژوهی نباشد و نتواند توانایی آینده‌نگری اعضا خود را ارتقا دهد، قادر نخواهد بود تا بروند داد چندان مفیدی ارائه دهد؛ چراکه با عدم بهره‌گیری از اصل آینده‌پژوهی بسیاری از فرصت‌های خود را بدون ارائه دستاورده قابل عرضه‌ای از دست می‌دهد (یعنی دوزی سرخابی، ۱۳۹۳).

از سوی دیگر در وضعیت کنونی، آموزش عالی بر اثر عواملی مانند کاهش کیفیت آموزش و عدم تناسب آن‌ها با نیازهای دانشجو و جامعه با چالش‌های زیادی روبرو بوده است. لذا بسیاری از صاحب‌نظران اعلام داشته‌اند: در پاسخ به این چالش‌ها، آموزش عالی برای ارتقای کیفیت فرصت‌های یادگیری، باید در محتوای برنامه‌های درسی آینده، روش‌های تدریس، جهت‌گیری نوینی را دنبال کند(محمدی و همکاران، ۱۳۹۵).

مرزووقی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان "رابطه بین کیفیت تجرب یادگیری با رشد توانایی آینده‌پژوهی دانشجویان" بیان می‌کنند که: بین ابعاد کیفیت تجرب یادگیری، ابعاد انعطاف‌پذیری یادگیری، محتوا و روابط رسمی و غیررسمی استاد-دانشجو، رابطه مثبت و معناداری با ابعاد توانایی آینده‌پژوهی دانشجویان وجود داشت(مرزووقی و همکاران، ۱۳۹۲). ایجاد انعطاف و تنوع در محتوا، نه تنها به دلیل افزایش الزام‌های زندگی روزمره وزندگی شغلی، بلکه به دلیل ضرورت توجه به شخصیت، علایق، تجارت و ویژگی‌های منحصر به فرد هر دانشجو برای تقویت انگیزش یادگیری ضروری است. مؤلفه‌هایی همچون تناسب، انسجام، جذابیت کیفیت، انعطاف‌پذیری

1.Brennan ,Lorraine. Cusack, Tara. Delahunt , Eamonn . Kuznesof ,Sharron .Donnelly ,Suzanne.

به عنوان خصیصه‌های مهم در عنصر محتوای برنامه درسی، نمود یافته به گونه‌ای که دانشجو به عنوان عضو فعال در برنامه‌های درسی، ایفای نقش می‌نماید و تعاملی فرآیند با استاد و محیط دارد (کانکوسکای¹، 2016).

با توجه به مطالب مطرح شده، مسئلله اساسی در این پژوهش شناسایی عوامل ایستایی و پویایی آموزش عالی ایران می‌باشد.

3- ادبیات پژوهش:

3-1- آموزش عالی:

منظور از مراکز آموزش عالی، موسسه‌ای آموزشی است که از بین دارندگان دیپلم متوسطه یا بالاتر، دانشجو می‌پذیرد، و به دانش آموختگان خود مدرک کاردادی و یا بالاتر می‌دهد. مرکز آموزش عالی با توجه به دامنه و حجم فعالیت به یک آموزشکده مستقل، یا دانشکده مستقل، یک موسسه آموزش عالی مستقل و یا یک دانشگاه اطلاق می‌شود، جدا از وابستگی آن به دولت یا بخش خصوصی (قرچیان و همکاران، ۱۳۸۳).

3-2- اهداف و رسالت آموزش عالی

پس از نظام آموزش و پرورش، دانشگاه مهم‌ترین و اساسی‌ترین مکانی است که قادر است روحیه خلاقیت، ابتکار، خودبادی و اعتماد به نفس را در نسل جوان شکوفا سازد. دانشگاه‌ها از گرانبهاترین ذخایری هستند که جامعه برای پیشرفت و توسعه در اختیار دارد. امروزه این مراکز به لحاظ دارا بودن دانش و فن در بالاترین سطح تخصصی از اعتبار زیادی برخوردارند و از عوامل عمدۀ دگرگونی اجتماعی محسوب می‌شوند (همان).

در سنند چشم‌انداز کشور، ایران در سال 1404 در قالبی از تعامل سازنده مؤثر در روابط بین‌الملل، برخوردار از دانش پیشرفت‌های توکانی در تولید علم و فناوری و متنکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی به تصویر کشیده شده است. درک اهمیت نقش آموزش عالی می‌تواند قابلیت کشور را در برابر سایر کشورها افزایش دهد. چالش‌های فرا روی چشم‌اندازهای دور و نزدیک در ارتباط با این نهاد اجتماعی، توجیهی کافی برای تجدیدنظر در سیاست‌های مربوط به آن در قرن 21 محسوب می‌شود (رحمان سرشت، 1377).

1.Kankovskaya

3- ساختار آموزش عالی ایران

نهادهای مجری آموزش عالی در ایران عبارت‌اند از: دانشگاه و واحد دانشگاهی، دانشکده مستقل، آموزشکده، مرکز آموزش عالی، مؤسسه آموزش عالی، مدرسه عالی، مرکز پژوهش و مرکز تربیت‌علم. نهادهای مجری آموزش عالی از نظر وابستگی بر دو نوع‌اند دولتی و غیردولتی. دانشگاه آزاد اسلامی و مؤسسات عالی غیرانتفاعی از جمله مراکز آموزش عالی غیردولتی می‌باشند و همچنین برخی دانشگاه‌های زیرمجموعه وزارت علوم زیر نظر دولت مربوط به آموزش عالی دولتی می‌شوند. (کیخا و همکاران، 1396).

4- پیشینه:

آگاسیستی¹ (2017) در پژوهشی با عنوان " مدیریت مؤسسات آموزش عالی و ارزیابی کارایی و عملکرد آنها" به بررسی تحول نظام آموزش عالی در چند دهه گذشته با توجه به موضوع «بهره‌وری» مشخص شده است که به عنوان توانایی تولید حداقل میزان خدمات آموزشی برای بودجه مشخص تعریف شده است. این گفتمان، در زمانی که بودجه‌های عمومی به طور فزاینده‌ای کاهش می‌یابد، در حال افزایش است و درنتیجه سرمایه‌گذاری‌های عمومی در زمینه‌هایی نظیر آموزش عالی از کاهش شدید منابع عمومی اختصاص یافته به آن‌ها رنج می‌برد، می‌پردازد.

کانکووسکای² (2016) در پژوهشی با عنوان "آموزش عالی برای توسعه پایدار: چالش‌ها در روسیه" دریافت که توسعه پایدار باید مبنای برای توسعه سیستم نوآوری ملی در انتقال اقتصاد به دانش باشد. در این تحقیق، گسترش مفهوم توسعه پایدار در آموزش عالی روسیه، به عنوان زیرسیستم نوآوری ملی مورد بررسی قرار گرفته است. استانداردهای آموزشی دولتی و برنامه‌های آموزشی دانشگاه‌ها را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند و مشکلات در اجرای مفهوم توسعه پایدار در آموزش عالی روسیه را شناسایی کرده‌اند و اصولی را برای نوآوری ملی آماده کرده‌اند. رضائیان و همکاران (1396) در تحقیقی با عنوان «تحلیل چالش‌های فراوری دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی ایران»، بیان داشتند: نظام آموزش عالی غیرانتفاعی به نحو بارزی متأثر از شرایط محیطی بوده و وجود چالش‌های مختلف، ادامه فعالیت آن را با دشواری همراه کرده است. در این میان چالش‌های مربوط به ساختار اداری و سازمانی از بالاترین رتبه برخوردار بوده و پس از آن به ترتیب، چالش‌های ناشی از اقدامات وزارت علوم، بود

1.Agasisti

2.Kankovskaya

و یا کمبود برخی قوانین و مقررات، مشکلات مالی و اقتصادی، مسائل آموزشی و موارد ناشی از شرایط اجتماعی قرار داده شده‌اند.

محمدی و همکاران(1395) در تحقیقی با عنوان «ارزشیابی و تضمین کیفیت در آموزش عالی فرایندی داوطلبانه یا اجباری؟» نشان می‌دهند که فرایندهای تضمین کیفیت در 64 درصد از نهادهای یادشده ماهیت اجباری و 27 درصد ماهیت داوطلبانه دارند. همچنین 9 درصد از نهادها هر دو فرایند داوطلبانه و اجباری دارند.

پیکانی و همکاران (1393) در پژوهشی با عنوان "الگویی برای فرایند ختم‌شی گذاری در نظام آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران" به بررسی ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌های مرافق تدوین، اجراء و ارزیابی فرایند ختم‌شی گذاری در سیستم آموزش عالی کشور پرداخته‌اند. نتایج تحقیق بیانگر آن است، که جامعه آماری ضمن تائید مدل مذکور و اعتقاد به این تلفیق جهت ختم‌شی گذاری در حیطه آموزش عالی کشور، این سه شیوه را به لحاظ کاربرد اولویت‌بندی کرده‌اند. طبق نظر ایشان این سه شیوه در مدل تلفیقی ارائه شده به ترتیب عقلایی، نهادی و تدریجی دارای اولویت‌اند.

غلامرضاei و آذر(1392) در پژوهشی با عنوان " طراحی ختم‌شی‌های آموزش عالی با رویکرد پویایی سیستم‌ها مورد مطالعاتی برنامه پنجم توسعه " به بررسی سیاست‌گذاری‌های آموزش عالی و ارزیابی ختم‌شی‌ها و پویایی سیستم پرداخته‌اند . روش پژوهش از نوع کاربردی با رویکرد مدل‌سازی تبیینی است، و بدین منظور مدل‌سازی پویایی سیستم‌ها در کنار بهره‌گیری از نظر خبرگان آموزش عالی، به روش دلfi در مفهوم‌سازی و تحلیل عوامل مؤثر بر ختم‌شی‌های آموزش عالی در برنامه پنجم توسعه کشور، مورداستفاده قرار گرفته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، توجه به تأخیر زمانی و حلقه‌های تقویت‌کننده و متوازن کننده در مؤلفه‌های شناسایی شده در ختم‌شی‌های آموزش عالی تا حد زیادی در اثربخشی و انسجام ختم‌شی‌های تدوین شده مؤثر است. بر این اساس مهم‌ترین تأخیرهای زمانی شناسایی شده، در کنار نتایج شبیه‌سازی، مبنای ارائه پیشنهادهایی جهت بهبود ختم‌شی‌های آموزش عالی برنامه پنجم قرار گرفته است.

3- مواد و روش‌ها:

این مطالعه یک مطالعه به روش آمیخته (کمی و کیفی) است. در مرحله کیفی با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته مؤلفه‌های اولیه از روش تحلیل مضمون شناسایی شد. مشارکت‌کنندگان در پژوهش را افراد خبره در زمینه مدیریت آموزشی، مدیریت آموزش عالی و مدیران گروه‌ها و استادی دانشگاه تشکیل داده‌اند. معیارهای ورود به مطالعه عبارت بودند از خبرگان با حداقل سه سال تجربه فعالیت در دانشگاه در زمینه آموزش عالی، متخصصین با حداقل تحصیلات دکتری در مدیریت آموزشی و مدیریت آموزش عالی. روش نمونه‌گیری نیز به صورت هدفمند بود. از نظر تشکری و تدبی^۱ در این روش نمونه‌گیری، موارد به صورت غیر تصادفی و کاملاً هدفمند انتخاب می‌شوند (تشکری و تدبی، 2003). روش گردآوری داده‌ها برای جمع‌آوری داده‌های کمی، پرسشنامه ماتریسی برای بررسی متغیرهای تأثیرگذار و تأثیرپذیر به روش معادلات ساختاری تفسیری (ISM) از جامعه آماری خبرگان صورت گرفت. این پژوهش دارای 3 سؤال اساسی بود.

1- مؤلفه‌های نظام آموزش عالی پویا و ایستا کدامند؟

2- زیرمؤلفه‌های نظام آموزش عالی پویا و ایستا کدامند؟

3- مولفه‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر در نظام آموزش عالی کدامند؟

مصاحبه‌ها در فواصل زمانی بهمن 1396 تا خردادماه 1397 انجام شد. میانگین زمانی مصاحبه‌ها 84 دقیقه بود. پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها، به منظور تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون و هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. بدین ترتیب که پس از انجام مصاحبه‌ها ابتدا متن نوارها پیاده شد. پس ازان یک نسخه از کدهای استخراج شده برای مصاحبه‌شونده ارسال و تائید شد. جهت آشنایی با داده‌ها و غرق شدن، داده‌ها چندین مرتبه بازخوانی گردید بدین ترتیب کدهای اولیه شناسایی و کدهای اولیه مشابه در یک طبقه کنار هم قرار گرفتند و طبقات اولیه شکل گرفت. این طبقات در هم ادغام شده و درون‌مایه‌ها را تشکیل دادند. همچنین جهت اطمینان از صحت داده‌های جمع‌آوری شده، در گیری طولانی‌مدت و عمیق داده‌ها وجود داشت. بعلاوه، دو پژوهشگر دیگر علاوه بر پژوهشگران اصلی، در تحلیل داده‌ها مشارکت داشتند. پژوهشگر دست‌نوشته‌ها را برای تائید کدگذاری و طبقات می‌خواندند. برای افزایش تاییدپذیری مجدداً به مشارکت‌کنندگان مراجعه می‌گردید. داشتن حداکثر تنوع در نمونه‌گیری و دیدارهای طولانی، راه‌های دیگر افزایش اعتبار داده‌ها بودند. از همان مصاحبه اولیه کدها و طبقات فرعی شکل گرفتند و سپس کاهش داده‌ها در تمام واحدهای تحلیل (کدها) ادامه یافت تا درون‌مایه‌ها ظهور یافتد. مصاحبه‌ها تا مرحله اشباع نظری داده‌ها

ادامه یافت. تحلیل محتوای کیفی با نرم‌افزار MAXQDA12 انجام شد. طراحی مدل ساختاری تفسیری (ISM) روشی است برای بررسی اثر هر یک از متغیرها بر روی متغیرهای دیگر است و این طراحی برای توسعه آموزش عالی به سمت پویایی به کار می‌رود تا اهداف کلی ذیل امکان‌پذیر شود. مدل ساختار تفسیری قادر است ارتباط بین شاخص که به صورت تکی یا گروهی به یکدیگر وابسته‌اند، را تعیین نماید. ISM با تجزیه معیارها در چند سطح مختلف به تحلیل ارتباط بین شاخص‌ها می‌پردازد. (کنان و همکاران، 2008). در این پژوهش اخذ رضایت نامه آگاهانه، حفظ اطلاعات هویتی و رعایت امانت‌داری در پیاده‌سازی محتوای مصاحبه‌ها به عنوان ملاحظات اخلاقی مدنظر قرار گرفت.

4- یافته‌ها

از مجموع 17 نفر خبرگان مشارکت‌کننده در این تحقیق 9 نفر عضو هیئت‌علمی در رشته‌های مدیریت آموزشی، مدیریت آموزش عالی و مدیریت برنامه‌ریزی درسی بودند 3 نفر رئیس دانشگاه، 3 نفر معاون پژوهشی و 2 نفر معاون آموزشی بودند. فرایند تحلیل محتوای کیفی برای تعیین مهم‌ترین تعیین‌کننده‌های پویایی و ایستایی نظام آموزش عالی استفاده شد. در این فرایند 401 کد اولیه استخراج گردید. با بازبینی متعدد و ادغام کدها بر اساس تشابه و طی چندین مرحله، درنهایت 102 زیر درون‌ماهیه که 51 درون‌ماهیه برای پویایی و 51 درون‌ماهیه برای ایستایی نظام آموزش عالی و 13 درون‌ماهیه اصلی (مطابق جدول شماره 1) استخراج گردید.

1.Kannan G, Haq AN, Sasikumar P, Arunachalam S.

جدول ۱) مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌های نظام آموزش عالی پویا و ایستا

مفهوم	مؤلفه‌های نظام آموزش پویا	مؤلفه‌های نظام آموزش ایستا
رویکردهای آموزش و یادگیری	<ul style="list-style-type: none"> • آزادی علمی • تفکر خلاق و نقاد و دگراندیش • تأکید بر تنوع و تکثر کاربردی • اخلاق و منش آکادمیک • آموزش دانشجو محور • آموزش مبتنی بر پژوهش • آینده‌نگر • روندگرا 	<ul style="list-style-type: none"> • فاقد فلسفه و رویکرد آموزشی • یاددهی به جای یادگیری • افزایش حجم دانش ناکارآمد به جای افزایش مهارت یادگیری • غیرکاربردی (کالای بی هویت) • غیرآکادمیک بودن آموزش • آموزش استاد محور • آموزش مبتنی بر حفظ و تکرار گذشته‌نگر • نتیجه گرا
تعهدات اجتماعی و فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> • همکنشی اجتماعی در عرصه جهانی • انسجام اجتماعی • حفظ محیط‌زیست، سلامت و بهداشت • تنوع و تکثر فرهنگ • انسان اندیشمند • گفتگوی تمدن‌ها • آزادی بنیادی • چو سازمانی اعتماد و همکاری 	<ul style="list-style-type: none"> • کسب مدرک بالاتر • بی‌هنگاری • بی‌هدفی • حفظ فرهنگ‌های محلی و منطقه‌ای بدون تغییر • انسان با مدرک • منولوگ تمدن‌ها • تلاش برای دستیابی به محیط اجتماعی مناسب‌تر • رعب و بی‌اعتمادی
دانشجو	<ul style="list-style-type: none"> • بازیگر عرصه‌ی دانش و ذی‌نفع آن • یادگیرنده، پرسشگر • خلاق و نقاد و توأم‌مند • توسعه تمامیت فردی • رهبران آینده جامعه • عامل و واسطه خلق دانش 	<ul style="list-style-type: none"> • برنده در عرصه‌ی رقابت کنکور • حافظ دانش نه‌چندان کارآمد • کسی‌برداری • ماهر در تست‌زنی • بیکار آینده • حامل دانش نه‌چندان کارآمد

شناسایی عوامل ایستایی - پویایی نظام آموزش عالی در ایران/99

<ul style="list-style-type: none"> • در جستجوی ارتقای رتبه اداری • بالاسر دانشجو • استفاده از الگوهای تدریس نوین • به شکل ناکارآمد(به کارگیری ماقت الگو) 	<ul style="list-style-type: none"> • در جستجوی حقیقت • همراه و در کنار دانشجو • استفاده از الگوهای تدریس نوین • به صورت کاربردی 	استاد
<ul style="list-style-type: none"> • صفت ستداد دولتی آموزش عالی • انکای مالی به بخش دولتی 	<ul style="list-style-type: none"> • دانشگاه به مثابه خرد منفصل جامعه و برخوردار از استقلال نهادی • خودگردانی مالی 	عوامل سیاسی
<ul style="list-style-type: none"> • بی نیاز از پاسخگویی به ذینفعان، جامعه و بازار • نظارت و مچ کری 	<ul style="list-style-type: none"> • پاسخگو به جامعه و نیازهای آن • بهبود مستمر نتایج 	اهداف سازمانی
<ul style="list-style-type: none"> • بهره‌گیری از درآمد خانوارها • مصرف‌کننده • معیارها صرفاً مالی 	<ul style="list-style-type: none"> • بهره‌گیری از سرمایه‌های خیرخواهانه و غیرانتفاعی • تولید درآمد از راه کارآفرینی • معیارهای عمدتاً غیرمالی 	عوامل اقتصادی
<ul style="list-style-type: none"> • دیوان‌سالار سنتی • نامشخص 	<ul style="list-style-type: none"> • مشارکی و دموکراتیک • هومبولتی: تأکید بر دستیابی به حقیقت و همکنشی اجتماعی 	مدیریت اثربخش و رهبری
<ul style="list-style-type: none"> • بر بنای مقررات و آیین‌نامه‌های دولتی • وزارت‌خانه‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> • برم بنای ارزش‌های مشترک جهانی: زندگی بهتر، حفظ محیط‌زیست و.... • توسط افراد درون دانشگاه 	استانداردها
<ul style="list-style-type: none"> • افزایش دستیابی به محتوای بی‌تناسب و بی‌کیفیت • مرور آثار دیگران • تدوین محتوای آموزشی به صورت متمرک • در راستای منافع سازمانی 	<ul style="list-style-type: none"> • گردش آزاد اطلاعات • محتوای متغیر و متنوع • تدوین محتوای درسی توسط اعضای هیئت علمی و سیاست‌گذاران دانشگاه • در راستای منافع دانشجو، استاد و 	محتوای درسی و آموزشی

در راستای حفظ اهداف گذشته	•	کارکنان در راستای رشد و پویایی	•	
بوروکراسی	•	ادهوکراسی-شبکه‌ای	•	
انفعالی و تدافعی	•	آینده‌نگر	•	
بدون انعطاف و خشک	•	انعطاف‌پذیری بالا	•	
عمودی و یک‌طرفه	•	ارتباطات شبکه‌ای	•	
تمرکز	•	تشریک‌مساعی	•	
اختیار	•	مهارت و خبرگی	•	
رسمیت زیاد	•	محیط دوستانه و صمیمی	•	
به دنبال منافع شخصی	•	به دنبال منافع سازمان	•	
به دنبال ارزیابی ارزش‌ها در راستای منافع خود	•	به دنبال استحکام ارزش‌های سازمانی	•	
مکتب خانه‌ای	•	فضای آموزشی انعطاف‌پذیر	•	
علم محور	•	دانش آموز محور	•	
بی‌روح و عدم ایجاد انگیزه	•	حس مکان خاطره‌انگیز	•	
یکنواختی و کسل‌کنندگی محیط	•	خلاقیت و نوآوری در محیط	•	
				کارکنان
				نوع سازمان و ساختار

1-5- فرایند تکنیک DEMATEL-ISM

گام نخست- محاسبه ماتریس ارتباط مستقیم (D)

در این گام میانگین نظرات خبرگان تحقیق در جدول 2، قابل مشاهده است.

به‌منظور سنجش میزان قابلیت اطمینان داده‌ها از روابط (1)، استفاده می‌شود. بدین صورت که ابتدا میانگین نظرات

کلیه‌ی خبرگان و سپس میانگین نظرات خبرگان با حذف خبرگی ام را به دست می‌آوریم:

جدول 2 - ماتریس ارتباط مستقیم (D) (میانگین نظر 10 نفر از خبرگان)

DM	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13	SUM
C1	0.00	3.40	3.30	3.30	3.50	3.60	2.70	2.90	3.40	3.30	2.90	3.10	3.10	38.50
C2	2.50	0.00	3.60	3.50	3.00	3.10	2.80	3.30	3.00	3.20	1.90	2.50	3.20	35.60
C3	3.20	3.10	0.00	3.10	3.60	3.40	2.50	3.00	3.00	3.10	1.80	2.70	2.60	35.10
C4	3.40	2.60	3.50	0.00	3.60	3.80	2.50	3.10	3.00	2.90	2.60	3.00	3.00	37.00
C5	3.10	3.00	3.80	3.40	0.00	3.70	2.20	3.40	3.50	3.50	2.60	3.00	3.00	38.20
C6	2.80	2.40	3.40	2.60	3.50	0.00	2.50	3.40	3.40	3.40	2.40	3.30	3.40	36.50
C7	2.50	2.50	3.10	2.40	2.60	2.80	0.00	2.90	2.80	2.80	1.90	3.30	3.00	32.60
C8	2.00	2.30	2.10	2.00	2.10	1.90	1.80	0.00	2.30	2.00	1.20	1.80	2.30	23.80
C9	2.80	1.90	2.30	2.80	2.50	2.20	1.90	3.90	0.00	3.70	2.80	3.50	3.50	33.80
C10	2.30	1.90	2.20	2.50	1.80	2.70	1.70	3.20	3.10	0.00	2.30	3.40	2.80	29.90
C11	1.60	1.20	1.40	2.00	1.70	2.20	1.20	2.80	3.00	2.80	0.00	3.30	2.50	25.70
C12	2.60	2.30	2.20	2.30	2.90	2.30	2.60	3.40	3.20	3.80	2.80	0.00	3.10	33.50
C13	2.10	2.40	2.60	2.50	2.50	2.60	2.30	3.50	3.80	3.70	2.80	3.30	0.00	34.10
SUM	30.90	29.00	33.50	32.40	33.30	34.30	26.70	38.80	37.50	38.20	28.00	36.20	35.50	

حال با توجه به رابطه، ترخ ناسازگاری به صورت زیر بدست می‌آید:

ابلیت اطمینان نیز با توجه به رابطه (1)، برابر است با:

$$\frac{1}{21(21-1)} \sum_{i=1}^{21} \sum_{j=1}^{21} \frac{|d_c^{ij(10)} - d_c^{ij(9)}|}{d_c^{ij(10)}} \times 100$$

جدول 3- محاسبه شدت و جهت تأثیر

معیار	علامت اختصاری	r	c	r+c	r-c	نوع متغیر
رویکردهای آموزشی	c1	3.819	2.825	6.644	0.994	رابط
استاد	c2	3.340	2.760	6.100	0.580	رابط
رهبری و مدیریت	c3	3.446	3.204	6.650	-0.241	وابسته
عوامل اقتصادی	c4	3.701	3.015	6.716	0.686	رابط
عوامل فرهنگی و اجتماعی	c5	3.831	3.057	6.889	0.774	رابط
محتوای برنامه آموزشی و درسی	c6	3.744	3.132	6.876	0.612	رابط
عوامل سیاسی	c7	3.560	2.790	6.350	0.770	رابط
فضای آموزشی	c8	2.264	3.204	5.469	-0.940	وابسته
اهداف سازمان	c9	3.123	3.217	6.341	-0.094	وابسته
استانداردها	c10	2.758	3.208	5.965	-0.450	وابسته
ساختارسازمان	c11	2.364	2.496	4.860	-0.132	وابسته
دانشجو(گروه همسالان)	c12	3.105	3.127	6.232	-0.021	وابسته
کارکنان	c13	3.206	3.047	6.252	-0.159	رابط

در این جدول عوامل تأثیرگذار مشخص شده است و همچنین عوامل تأثیرپذیر نیز مشخص شده است. هر معیاری که دارای ضریب منفی باشد تأثیرپذیر و هر معیاری که دارای ضریب مثبت باشد تأثیرگذار است. درنهایت یک دستگاه مختصات دکارتی ترسیم می‌شود. در این دستگاه محور طولی مقادیر میزان وابستگی ($r+c$) و محور عرضی بر اساس قدرت هدایت ($r-c$) می‌باشد. در نمودار 1، موقعیت هر عامل بر اساس این دو شاخص مشخص شده است.

با توجه به میانگین اعداد ماتریس فوق حد آستانه برابر با عدد 0/187، می‌باشد، بر این اساس ماتریس K به شرح

جدول زیر است:

جدول ۵- ماتریس قابلیت دسترسی (K)

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13
C1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	
C2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C4	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	
C5	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
C6	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1
C7	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
C8	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
C9	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
C10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
C11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
C12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
C13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

گام هفتم - تعیین سطح شاخص ها

برای تعیین سطح معیارها دو مجموعه قابل دستیابی (R_{ci}) و مجموعه مقدم (A_{ci}) را تعریف کرده و سپس اشتراک آنها را به دست آورده بدین ترتیب مجموعه قابل دستیابی برای هر عنصر مجموعه‌ای اس که در آن سطرهای ماتریس دستیابی نهایی به صورت یک ظاهر شده باشند و مجموعه مقدم مجموعه‌ای است که در آن ستون‌ها به صورت یک ظاهر شده باشند. با به دست آوردن اشتراک این دو مجموعه، مجموعه مشترک ($R_{ci} \cap A_{ci}$) به دست خواهد آمد. عناصری که در آنها مجموعه مشترک با مجموعه قابل دستیابی یکسان است، سطح اول اولویت را به خود اختصاص می‌دهند. با حذف این عناصر و تکرار این مرحله برای سایر عناصر، سطح همهی عناصر تعیین می‌شود.

جدول 6- تعیین سطح شاخص‌ها (سطح اول)

	Ri	Si	اشتراك	سطح
C1	1,3,4,5,6,8,9,10,12,13	1,4,6	1,4,6	
C2	2,3	2	2	
C3	3	1,2,3,4,5,6,7	3	1
C4	1,3,4,5,6,8,9,10,12	1,4,5	1,4,5	
C5	3,4,5,6,8,9,10,12,13	1,4,5,6	4,5,6	
C6	1,3,5,6,8,9,10,12,13	1,4,5,6	1,4,5,6	
C7	3,7	7	7	
C8	8	1,4,5,6,8	8	1
C9	9	1,4,5,6,9	9	1
C10	10	1,4,5,6,10	10	1
C11	11	11	11	1
C12	12	1,4,5,6,12	12	1
C13	13	1,5,6,13	13	1

جدول 7- تعیین سطح شاخص‌ها (سطح دوم)

	Ri	Si	اشتراك	سطح
C1	1,4,5,6	1,4,6	1,4,6	
C2	2	2	2	2
C4	1,4,5,6	1,4,5	1,4,5	
C5	4,5,6	1,4,5,6	4,5,6	2
C6	1,5,6	1,4,5,6	1,4,5,6	
C7	7	7	7	

جدول 8- تعیین سطح شاخص‌ها (سطح سوم)

	Ri	Si	اشتراك	سطح
C1	1	1	1	3
C4	1	1	1	3
C6	1	1	1	3
C7	7	7	7	3

پس از بررسی عوامل تأثیرگذار و تأثیرپذیر برای سطح‌بندی متغیرها ماتریس زوجی (0 و 1) تشکیل می‌شود و پس از استخراج اشتراکات بین ورودی‌ها و خروجی‌ها سطوح تعیین می‌گردد و سطح اول عوامل تأثیرپذیر هستند که کمترین نقش را در آموزش عالی از نگاه خبرگان دارند و خود بیشتر تحت تأثیر عوامل دیگر هستند. همچنین عوامل ذکر شده در سطح دوم عوامل میانجی محسوب می‌شوند که هم تأثیرگذارند و هم تأثیرپذیر درنهایت سطح سوم عوامل تأثیرگذار هستند که نقش اساسی را ایفا می‌کنند.

5-بحث و نتیجه‌گیری:

مفهوم آموزش عالی این است که، هر کسی باید به طور ایدآل، فرصت‌های عادلانه‌ای برای دستیابی به آموزش تکمیلی داشته باشد. و هیچ‌کس نباید از این ظرفیت‌ها محروم گردد. اما باید بدانیم که برای ایجاد نظام آموزش عالی ایدآل نیاز به چه مؤلفه‌هایی است . یافته‌های این پژوهش بیان می‌دارد که، نظام آموزشی برای پویایی نیازمند رویکردهای آموزشی و پژوهشی مناسب است و همچنین توجه به اساتید نیز می‌تواند در رشد و ارتقاء سطح آموزش به نظام آموزشی در پویاسازی کمک شایانی نماید که این یافته‌ها با نتایج برنان و همکاران (2017) همسو است. و همچنین رویکرد آموزشی و عوامل سیاسی و اقتصادی نیز در پویایی تأثیرگذارند که با نتایج تحقیق آگاسیستی(2017) همسو بود. عواملی همچون دانشجو و کارکنان، عوامل تأثیرپذیر است که با تحقیقات فاتکولینا، مورازکینا و سلیمانوا(2015) یکسان است. همچنین عواملی همچون محتوای برنامه درسی، استاد و عوامل فرهنگی و اجتماعی نیز از عوامل اثرگذار و اثرپذیر، شناسایی گردیدند که با تحقیقات رضاییان، کوثری، نوه ابراهیم(1396) همسو بود. در آخر باید اشاره کرد با توجه به مصاحبه‌های انجام‌شده از اساتید می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که، تمام عوامل در تعامل باهم هستند و برهم اثرگذار و از هم اثر می‌پذیرند. نتایج این پژوهش می‌تواند در تغییر سیاست‌های آموزشی تأثیرگذار باشد و

108/ فصلنامه علمی پژوهشی آموزش عالی ایران* سال دهم* شماره دوم* تابستان 1397

مدیران عالی و سیاست‌گذاران امر آموزش، می‌توانند با توجه به میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عوامل، برنامه مدونی برای پویاسازی هرچه بیشتر نظام آموزش عالی تهیه نمایند. از طرفی به محققین آینده نیز پیشنهاد می‌شود در زمینه‌های دیگری همچون میزان انگیزه، امید به زندگی و ... نیز تحقیقاتی انجام شود و به این عوامل اضافه گردد. از طرفی هریک از این عوامل را به صورت آزمایشگاهی، موردبررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهند تا بتوانند با حذف و کنترل دیگر متغیرها، از میزان تأثیر خالص هر عامل و مؤلفه اطمینان حاصل کنند.

منابع

- اسمیت، فیلیپ. جی. (1373). فلسفه آموزش و پرورش. ترجمه سعید بهشتی. تهران: آستان قدس رضوی.
- پیکانی، هادی. شریف‌زاده، مهربان. سید مهدی، الوانی. (1393)، الگویی برای فرایند خط‌مشی گذاری در نظام آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران، رساله دکتری دانشگاه علامه طباطبائی.
- تورنس، ای پال. (1979). استعدادها و مهارت‌های خلاقیت و راه‌های آموزش و پرورش آن‌ها. ترجمه حسن قاسم‌زاده. تهران: نشر دنیای نو.
- جوانمردی، محمد، زنجیرچی، محمود، اولیا، محمد صالح. (1389)، شناسایی تواناسازهای چابکی و بررسی ارتباط آن‌ها با توانمندی و پیش‌بینی سطح چابکی با رویکرد شبکه عصبی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه یزد.
- رحمان سرشت، حسین. (1377). کنترل دولتی آموزش عالی در ایران. تهران: فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره 16، صص 152-139.
- رضائیان، مجید. توکل کوثری، محمدمعلی. نوه ابراهیم، عبدالرحیم. (1396). تحلیل چالش‌های فراوری دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی ایران، فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، سال هشتم، شماره اول
- غلام‌رضایی، داود و آذر، عادل (1392). طراحی مدل تحلیل خطی مشی‌های آموزش عالی با رویکرد پویایی سیستم‌ها مورد برنامه پنجم توسعه فصلنامه علمی پژوهشی ساست علم و فناوری. سال پنجم. شماره 4

- قورچیان، نادرقلی. جعفری، پریوش. حمیدرضا، آراسته(۱۳۸۳). دایره المعارف آموزش عالی ، انتشارات دانشنامه بنیاد بزرگ فارسی.
- کیخا، احمد. عبدالله، حسین. خورستنی طاسکوه، علی.(1396).شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت‌بخشی به آموزش از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی آموزشی.
- محمدی، رضا. زمانی فر، مریم. صادقی مند، فاطمه(1395). ارزشیابی و تضمین کیفیت در آموزش عالی فرایند داوطلبی یا اجباری؟ فصلنامه مطالعات و اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، شماره 14، ص 165 تا 201
- مرزووقی، رحمت‌الله. حیدری، الهام. حیدری، معصومه (1392). بررسی رابطه بین کیفیت تجارب یادگیری با رشد توانایی آینده‌پژوهی دانشجویان، مجله گام‌های توسعه در آموزش پزشکی، دور 11، شماره 2، صص 131-138
- مشایخی، ف. (1376). نگاهی به نظام آموزشی فرانسه: بازاندیشی، بازسازی ساختارها و بازآفرینی. تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- یمنی دوزی سرخابی، م. (1393). کیفیت در آموزش عالی. هران: انتشارات سمت.
- 1)Agasisti ,Tommaso (2017): Management of Higher Education Institutions and the Evaluation of their Efficiency and Performance, Tertiary Education and Management, DOI: 10.1080/13583883.2017.1336250
- 2)Brennan ,Lorraine. Cusack,Tara. Delahunt ,Eamonn. Kuznesof ,Sharron.Donnelly ,Suzanne,(2017). Academics' conceptualisations of the research-teaching nexus in a researchintensive Irish university: A dynamic framework for growth & development. <https://www.elsevier.com/locate/learninstruc>
- 3)Fatkullina ,Flyuza. Morozkina,Eugenia . Suleimanova,Almira.(2015). Modern Higher Education: Problems and Perspectives. Worldwide trends in the development of education and academic research, 15 - 18 . www.elsevier.com
- 4)Gallagher, S. (1992). *Hermeneutics and Education*. Albany: State University of New York Press.
- 5)Gallagher, S. (1992). *Hermeneutics and Education*. Albany: State University of NewYork Press.

- 6)Isidori ,Emanuele .(2015). Education as Synesis: A Hermeneutical Contribution to the Pedagogical Theory of Educational Practice. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 197 (2015) 531 – 536
- 7)Jardine, D. W. (1992). The fecundity of the individual case: Considerations of the pedagogic heart of interpretive work. *Journal of Philosophy of Education*, 26(1), 51-61.
- 8)Jardine, D. W. (1992). The fecundity of the individual case: Considerations of the pedagogic heart of interpretive work. *Journal of Philosophy of Education*, 26(1), 51-61
- 9)Kankovskaya ,Alina R.,(2016), Higher Education for Sustainable Development: Challenges in Russia, Published by Elsevier, www.elsevier.com
- 10)Kankovskaya, Alina R.(2016)Higher Education for Sustainable Development: Challenges in Russia, *Procedia CIRP* 48 ,449 – 453.
- 11)Kannan G, Haq AN, Sasikumar P, Arunachalam S.(2008) *Analysis and selection of green suppliers using interpretative structural modeling and analytic hierarchy process*. International Journal of Management and Decision Making 2008;9(2): 163–82.
- 12)Kir'aly , Gabor and Gering , Zsuzsanna.(2019)Introduction to 'Futures of Higher Education, Futures ,<https://doi.org/10.1016/j.futures.2019.03.004>.
- 13)Misgeld. D & Nicholson G. (1992). Hans-Georg Gadamer on Education, Poetry, and History. Translated by Lawrence Schmidt and Monica Reuss. State University of New York Press.
- 14)Rolfe ,Bradley . Segal ,Steven. Cicmil ,Svetlana.(2017), The wisdom of conversations: Existential Hermeneutic Phenomenology (EHP) for project managers, Published by Elsevier, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijproman.2017.03.002>
- 15)Smith J, FirthJ.Qualitive data analysis:the framework approach. *Nurse research* 2011;18(2):52-62.
- 16)Tashakkori, A. & Teddlie, C. (2003). *Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. Thousand Oaks: Sage.
- 17)Warren, Jeff. (2005). Towards an Ethical-Hermeneutics. *European Journal of Psychotherapy & Counselling and Health*. 7(1-2), 17- 28.
- 18)Yang, T., & Hung, C.-C. (2007). Multiple-attribute decision making methods for plant layout design problem. *Robotics and Computer-Integrated Manufacturing*, 23(1), 126–137.
- 19)WWW.MSRT.IR(1391)
- 20)<https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019>